

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

ПРАВОВІДПОВІДНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЗДІЙСНЕННЯ НЕГАТИВНОЇ ПРАВОТВОРЧОСТІ

У сучасних умовах суспільного розвитку правотворча діяльність набуває все більш динамічного характеру. В період воєнного часу діють тимчасові закони, окрім того, тривають євроінтеграційні процеси, які, перш за все, стосуються сфери права. Глобалізація, надзвичайні ситуації – все це сприяє необхідності оновлення законодавства. Відповідно норми, які є неактуальними та концептуально несумісними з фундаментальними правовими цінностями слід вилучати зі сфери правового регулювання для гармонізації правових приписів з вимогами європейських стандартів.

Питаннями, які пов'язані з удосконаленням правотворчої діяльності та права в цілому приділяли увагу такі вчені як: Т. О. Дідич, В. В. Дудченко, В. В. Завальнюк, В. М. Косович, Д. Г. Манько, Ю. В. Мелякова, Г. В. Рибікова, Г. М. Чувакова та ін. Проте, глобалізаційні виклики провокують все більш стрімкий розвиток суспільних відносин, відкривають нові грані правової реальності та питання, що потребують правового вирішення.

Аналіз природи негативної правотворчості став можливим лише через розкриття більш ширшого поняття — «правотворчість», яка у свою чергу є складовою частиною правотворення. Вже наголошувалось на тому, що правотворчість включає в себе не лише створення й зміну, але й скасування норм права з метою врегулювання суспільних відносин. Відповідно, негативна правотворчість є самостійним видом правотворчості, який передбачає останній етап цього процесу – скасування. Своєчасне виявлення приписів, які не відповідають «духу» сучасного права є одним із основних напрямів забезпечення ефективності правотворчої діяльності. Пошук шляхів вдосконалення якості законів та інших правових актів цілком логічно виконувати шляхом здійснення наступних кроків:

1. Критичний аналіз текстів правових приписів. Задля встановлення правовідповідності необхідно пройти шлях від моменту пошуку помилки в тексті правового акту до розуміння невідповідності «духу» і принципам права того чи іншого правила поведінки. При здійсненні критичного аналізу правових приписів застосовуються негативні юридичні технології, які є свого роду «методологією розслідування». Д. Г. Манько слушно зазначає, що мета негативних юридичних – пошук помилок і аномалій у тексті правового акту [1, с. 211]. За результатами критичного аналізу правових приписів виявляються правотворчі, правозастосовні та правоінтерпретаційні помилки. Щодо аномалій у нормативно-правовому регулюванні дещо складніше. Взагалі, як зазначає Г. М. Чувакова, до аномалій права, якими вважаються

відхилення від загальної закономірності, від нормального формування і розвитку суспільних відносин, зумовлених різними факторами об'єктивного і суб'єктивного порядку, відносяться передусім аномалії в нормотворчій діяльності, серед яких авторка називає колізії та прогалини у праві [2, с. 51].

2. Виправлення зазначених недоліків. В. М. Косович звертає увагу на те, що обираючи форму удосконалення нормативно-правового акту, доцільно було б також зважати на те, до якої групи недоліків належать наявні в нормативно-правовому акті недоліки. Усунення колізій, прогалин і правотворчих помилок пов'язане насамперед із нормативним корегуванням нормативно-правових приписів. І до того часу, доки, наприклад у нормі підзаконного нормативно-правового акту, залишатиметься необґрунтовано використане оціночне поняття, існуватиме загроза помилок чи зловживань під час застосування цієї норми.

Це ж можливо здійснити лише шляхом внесення змін чи кодифікації [3, с. 327-328]. Тут варто додати, що одним із засобів усунення правотворчих помилок є також скасування норми, яка визнана помилковою, що здійснюється за допомогою негативної правотворчості.

Мета негативної правотворчості – встановлення правовідповідності, як у публічно-правовій, так і у приватно-правовій сфері. Саме критерій правовідповідності, під яким розуміємо еквівалентність письмового акту духу і принципам права, є основним при аналізі тексту правових приписів та в процесі виправлення виявлених помилок. Д. Г. Манько акцентує увагу на правовідповідності, як однієї з вихідних засад юридичної креативістики, під якою розуміється обов'язкове використання законодавчо регламентованої інформації щодо порядку створення, обслуговування та втілення в життя правових актів обов'язковою умовою встановлення відповідності духу й принципам права [1, с. 34].

Отже, правовідповідність, як правова категорія, охоплює питання щодо форми й змісту права, питання розбудови його структури, пошук ціннісних орієнтирів та навіть співвідношення легістського та юридичного підходу до розуміння права. У цьому контексті В. В. Дудченко акцентує увагу на тому, що для досягнення реальної справедливості необхідно доповнювати формальні вимоги справедливості морально-етичними цінностями. Дух права має переважувати його букву. Зрозуміти право неможливо, не усвідомивши його цілей. Виходячи з цього, юрист має знати, яка система цінностей сучасного суспільства, і в межах цієї системи цінностей використовувати право для досягнення справедливості [4, с. 26].

Враховуючи зазначене можна виснувати, що саме потреби й інтенси суспільства являють собою один із ключових факторів, який має впливати на свідомість суб'єктів правотворчої діяльності. Бачиться за доцільне брати за основу «живе право» для нормативного закріплення тих чи інших відносин, тоді правове регулювання набере більш динамічного характеру, оскільки неофіційне право відповідає тим відносинам, яке воно й регулює. Коли те чи інше положення юридичного документу призводить до невідповідності духу права, не слугує

засобом регулювання суспільних відносин, виникає необхідність вирішення такої проблеми відповідно до стандартів практичної розумності та загальних ідей справедливості, які сприймаються суспільством та «живуть» у ньому. Якщо ж, знайдено помилку в тексті правового припису, яка призвела до невідповідності праву, її можливо усунути шляхом скасування такого припису при здійсненні негативної правотворчості, тим самим встановивши правовідповідність та удосконаливши правове регулювання суспільних відносин.

Список використаних джерел:

1. Манько Д. Г. Технології та алгоритми юридичної діяльності : дис. ... докт. юр. наук : 12.00.01. Одеса, 2020. 460 с.
2. Чувакова Г. М. Аномалії нормотворчої діяльності. Часопис Київського університету права. 2019/4. С. 51–57.
3. Косович В. М. Загальнотеоретичні аспекти удосконалення нормативно-правових актів : дис. ... докт. юр. наук : 12.00.01. Львів, 2015. 446 с.
4. Дудченко В. В. Традиція правового плюралізму: західна та східна інтерпретація : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2007. 35 с.

Ключові слова: правовідповідність, негативна правотворчість, правотворчість, правові акти, негативні юридичні технології.

Key words: compliance with the law, negative law-making, law-making, legal acts, negative legal technologies.

ДАРАГАН ЄВГЕН ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри загальної теорії права та держави*

КОДИФІКАЦІЯ ПРАВА ЯК ЗАСІБ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Надзвичайно стрімкий розвиток суспільних відносин все більш посилює актуальність та важливість осягнення такого правового феномену як кодифікація. Сьогодні бачиться необхідність подолання позитивістського підходу та утвердження ідеї переходу до нових форм кодифікації, адже зростання кількості нормативних документів, нагромадження правових положень різного юридичного характеру призводять до правової невизначеності.

Дослідженню проблем кодифікації приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як: В. О. Антоненко, І. Бентам, Є. А. Гетьман, Л. М. Добробог, В. В. Дудченко, Р. Кабріяк, С. В. Петков, Г. Б. Поліщук, О. Я. Рогач та ін. Проте, достатньо різноманітний характер наукових поглядів щодо концепту кодифікації, а також активізація правотворчості під впливом євроінтеграційних процесів відкриває нові питання, що потребують розгляду.

Л. М. Добробог розглядає кодифікацію як найбільш досконалу форму правотворчої діяльності та зосереджує увагу на принципах, яким вона

Боброва Тетяна Анатоліївна Правовідповідність у контексті здійснення негативної правотворчості	102
Дараган Євген Олександрович Кодифікація права як засіб вдосконалення правового регулювання	104
Білоус Ольга Анатоліївна Гендерне право як сучасна навчальна дисципліна	107
Лисик Максим Анатолійович Питання правозаконності у врученні повісток громадянам під час воєнного стану.	109
Врона Христина Андріївна Сакральне у сприйнятті сучасної держави	111

СЕКЦІЯ 3

ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА

Аніщук Ніна Володимирівна Внесок Валтазара Богішича у дослідження інокоштини та задруги: історико-правовий аспект.	116
Діяковська Мажена Вплив римського права на розвиток права у Польщі доби Ренесансу.	118
Єфремова Наталя Володимирівна, Корнієнко Ірина Валеріївна До питання педагогічної діяльності Миколи Миколайовича Розенталя в Одеській юридичній школі	121
Sugatska Nataliia, Kalitseva Olena Historical legal documents of ancient Olbia	124
Шершенькова Вікторія Анатоліївна Правове регулювання сімейних відносин в Україні (70–80-ті рр. XX ст.)	126
Остапенко Тимур Олександрович Щодо характеристики принципів дослідження системи законодавства про державні злочини на українських землях у післяреволюційний період	130
Домбровський Олексій Ярославович Правове забезпечення репродуктивних процесів у Швейцарії: історичний аспект	133
Семенова Альбіна Павлівна Проблеми уніфікації аліментного законодавства на українських землях в складі Другої Речі Посполитої	136